

การมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุต่อกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเทศบาลตำบลหลักห้า
อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร

PARTICIPATION OF ELDERLY PEOPLE TOWARD ACTIVITIES FOR DEVELOPING QUALITY OF LIFE
AT LAK HA SUBDISTRICT MUNICIPALITY, BAN PHAEO DISTRICT, SAMUTSAKHON PROVINCE

อุกฤษฏ์ ชาวแพรงน้อย

Urkit Chaopraeknoi

สาขาวิชาการบริหารการจัดการภาครัฐ วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม กรุงเทพมหานคร 10600

Program in Public Management, Siam Technology College, Bangkok 10600, Thailand

*Corresponding author: E-mail: drurkit@hotmail.com

รับบทความ 27 เมษายน 2563 แก้ไขบทความ 8 กรกฎาคม 2563 ตอรับบทความ 12 กรกฎาคม 2563 เผยแพร่บทความ เมษายน 2564

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในพื้นที่ของเทศบาลตำบลหลักห้า 2) เพื่อศึกษาผลการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลหลักห้า และ 3) พัฒนาข้อเสนอแนะในการยกระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุให้สูงขึ้น กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้สูงอายุที่ขึ้นทะเบียนของเทศบาลตำบลหลักห้า ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบบสอบถามจำนวน 385 คน จากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน และกลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์คือ กลุ่มผู้สูงอายุ ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ของเทศบาลตำบลหลักห้า ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ จำนวน 7 คน โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

ผลการวิจัย พบว่า 1) ระดับการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในพื้นที่ของเทศบาลตำบลหลักห้า โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) ผลการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลหลักห้า โดยรวมอยู่ในระดับมาก และ 3) ข้อเสนอแนะในการยกระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุให้สูงขึ้น คือ ควรมีการกำหนดนโยบายผู้สูงอายุให้สอดคล้องกับการพัฒนาในแต่ละด้านเพื่อนำมากำหนดโครงการที่มีงบประมาณสนับสนุน รวมถึงต้องมีการประชาสัมพันธ์เชิญชวนผู้สูงอายุให้เข้าร่วมกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ, คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

ABSTRACT

This research aimed to: 1) study the level of elderly participation in Lak Ha Subdistrict Municipality, 2) examine the effects after the implementation of the developed activities, and (3) develop suggestions to upgrade the level of elderly's quality of life. The samples of 385 registered elderly of Lak Ha Subdistrict Municipality, obtained through multi-stage sampling, were administrated using a set of questionnaires. The samples of seven participants, including elderly people, administrators and officers of Lak Ha Subdistrict Municipality, selected by a purposive sampling, were interviewed for qualitative data collection.

The results revealed that 1) the level of elderly participation in Lak Ha Subdistrict Municipality, as a whole was at a high level, 2) the effects of the implementation of the developed activities, as a whole was at a high level and 3) the suggestions for upgrading the level of quality of life for elderly people should include policies which are defined in accordance with the development in each aspect to determine the projects attached to budget support and public relations for encouraging elderly people to participate in the activities regularly.

Keywords: Elderly Participation, Elderly Quality of Life

บทนำ

สังคมสูงวัยเป็นสถานการณ์ที่โลกและหลายประเทศกำลังเผชิญ โดยประมาณการว่า ประเทศไทยมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปร้อยละ 16 และจะเป็น “สังคมสูงวัยโดยสมบูรณ์” (Complete Aged Society) ในปี พ.ศ. 2564 (อนันต์ อนันตกุล, 2561, หน้า 1) ซึ่งประเทศไทยได้มีการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับสังคมสูงวัยในอนาคต โดยได้มีการจัดทำแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2

(พ.ศ. 2545-2564) ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1 พ.ศ. 2552 (คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2552) โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญ 5 ข้อ คือ (1) เพื่อสร้างจิตสำนึกให้คนในสังคมตระหนักถึงผู้สูงอายุในฐานะบุคคลที่มีประโยชน์ต่อสังคม (2) เพื่อให้ประชากรทุกคนตระหนักถึงความสำคัญของการเตรียมการและมีการเตรียมการเข้าสู่การเป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพ (3) เพื่อให้ผู้สูงอายุดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี พึ่งตนเองได้ มีคุณภาพชีวิตและมีหลักประกัน (4) เพื่อให้ประชาชน ครอบครัว ชุมชน องค์กรภาครัฐและเอกชนมีส่วนร่วมในการกิจด้านผู้สูงอายุ และ (5) เพื่อให้มีกรอบและแนวทางปฏิบัติสำหรับส่วนต่าง ๆ ในสังคมทั้งภาคประชาชน องค์กรภาครัฐและเอกชนที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับผู้สูงอายุได้ปฏิบัติงานอย่างประสานและสอดคล้องกัน

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานที่เกิดขึ้นเพื่อให้บริการแก่ประชาชนในท้องถิ่นให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี หรือความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยมีภารกิจมากมายหลายด้าน และภารกิจที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ได้แก่ การสังคมสงเคราะห์ การสาธารณสุข การส่งเสริมศาสนาและวัฒนธรรม เป็นต้น ซึ่งในปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 เป็นต้นมา กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ โดยมีการจัดทำโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุและแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงตามแนวทางพระราชบัญญัติ ซึ่งมุ่งหวังให้มืองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้นแบบในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในทุกอำเภอ ข้อเสนอการดังกล่าวได้ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศมีการดำเนินกิจกรรมตามมาตรการที่กำหนดอย่างเป็นรูปธรรม การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุจึงเป็นเรื่องที่ภาครัฐให้ความสำคัญ โดยปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิต คือ การมีส่วนร่วมในสังคม ชุมชน และครอบครัว สัมพันธภาพในครอบครัว การเห็นคุณค่าในตัวเอง รวมถึงรายได้ (สมพร โพธิ์นาม และคณะ, 2550)

เทศบาลตำบลหลักห้า อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร มีเขตการปกครองครอบคลุม 4 ตำบล รวม 41 หมู่บ้าน ได้แก่ ตำบลยกกระบัตร 12 หมู่บ้าน ตำบลหนองบัว 9 หมู่บ้าน ตำบลหนองสองห้อง 10 หมู่บ้าน และตำบลโรงเข้ 10 หมู่บ้าน มีประชากรทั้งสิ้น 41,602 คน โดยประชากรที่มีอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไปมีมากถึง 7,775 คน (เทศบาลตำบลหลักห้า, 2562, หน้า 49) ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพการจัดกิจกรรมให้ผู้สูงอายุ เนื่องจากต้องมีการนำงบประมาณมาใช้ในการดูแลผู้สูงอายุทั้งระบบ ได้แก่ การเตรียมความพร้อมในการเป็นผู้สูงวัยอย่างมีคุณภาพ การส่งเสริมให้มีรายได้หลังเกษียณเพื่อไม่ให้เป็นการทำให้ลูกหลานการสนับสนุนให้เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อสร้างความภูมิใจในตนเอง รวมถึงการดูแลสุขภาพทั้งในเชิงป้องกัน และการบำรุงรักษา เป็นต้น เห็นได้ว่าเทศบาลตำบลหลักห้ามีภารกิจด้านการดูแลผู้สูงอายุเพิ่มสูงขึ้นตามนโยบายของกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งแผนพัฒนาท้องถิ่นมีโครงการที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุหลายโครงการ ได้แก่ โครงการสงเคราะห์เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ โครงการผู้สูงวัยใส่ใจสุขภาพ โครงการเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุ โครงการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น

ดังนั้น การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุโดยกระบวนการมีส่วนร่วมจึงเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาให้เทศบาลตำบลหลักห้า ก้าวเข้าสู่การเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้นแบบในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในอนาคต ซึ่งแนวทางดังกล่าวจะช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้เสียโดยตรงกับโครงการ ดังนั้น การวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุต่อกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเทศบาลตำบลหลักห้า จะช่วยให้ได้ข้อมูลที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุได้อย่างแท้จริง เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงแผนงาน โครงการในแผนพัฒนาท้องถิ่นให้มีความเชื่อมโยงกับส่วนราชการอื่น ๆ ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้ดีขึ้นได้อย่างมีคุณภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในพื้นที่ของเทศบาลตำบลหลักห้า
2. เพื่อศึกษาผลการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลหลักห้า
3. เพื่อพัฒนาข้อเสนอแนะในการยกระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุให้สูงขึ้น

กรอบแนวคิดของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุต่อกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเทศบาลตำบลหลักห้า อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดของการวิจัย ไว้ดังนี้

ตัวแปรต้น	ตัวแปรตาม
การมีส่วนร่วมของประชาชน 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ 3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล	การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ 1) ด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยผู้สูงอายุ 2) ด้านส่งเสริมการพัฒนาผู้สูงอายุ 3) ด้านการคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ 4) ด้านการบริหารจัดการเพื่อพัฒนางานด้านผู้สูงอายุและการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ 5) ด้านการพัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุ

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุต่อกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเทศบาลตำบลหลักห้า อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร กำหนดขอบเขตในการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

1.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ การมีส่วนร่วมของประชาชน โดยปรับปรุงจากแนวคิดของ Cohen, J.M., & Uphoff, N.T. (1981, p. 213) จำนวน 4 ด้าน ประกอบด้วย (1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และ (4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

1.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ โดยปรับปรุงมาจากแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ตามแนวคิดของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2561, 3) จำนวน 5 ด้าน ประกอบด้วย (1) ด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยผู้สูงอายุ (2) ด้านส่งเสริมการพัฒนาผู้สูงอายุ (3) ด้านการคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ (4) ด้านการบริหารจัดการเพื่อพัฒนางานด้านผู้สูงอายุและการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ และ (5) ด้านการพัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุ

2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 การวิจัยเชิงปริมาณ

2.1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้สูงอายุที่ขึ้นทะเบียนของเทศบาลตำบลหลักห้า ในปีงบประมาณ 2562 จำนวน 7,775 คน (เทศบาลตำบลหลักห้าหลักห้า, 2562)

2.1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้สูงอายุที่ขึ้นทะเบียนของเทศบาลตำบลหลักห้า จำนวน 380 คน โดยการหากลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamane (1973, p.727)

2.1.3 ใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Sampling) (Thompson, Steven K, 2002, p. 1,050) เพื่อหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างของผู้สูงอายุในแต่ละตำบล

2.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ

2.2.1 กลุ่มผู้สูงอายุ จำนวน 3 คน

2.2.2 ผู้บริหาร/เจ้าหน้าที่ของเทศบาลตำบลหลักห้า จำนวน 4 คน

3. ขอบเขตด้านระยะเวลาในการวิจัย

เดือนสิงหาคมถึงเดือนธันวาคม 2562

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การวิจัยเชิงปริมาณ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามให้เลือกตอบ แบ่งเป็น 5 ระดับตามเกณฑ์วัดของ Likert Scale โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ

ตอนที่ 3 การดำเนินงานการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะ

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์ด้วยคำถามปลายเปิด สำหรับการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) หรือ การสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคล

การสร้างและการหาคุณภาพของเครื่องมือ

1. การวิจัยเชิงปริมาณ

- 1.1 สร้างแบบสอบถาม ให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย
- 1.2 นำร่างแบบสอบถามเสนอต่อที่ปรึกษา เพื่อรับข้อเสนอแนะและนำมาปรับปรุงแก้ไข
- 1.3 หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence หรือ IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.834

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ

- 2.1 นำผลวิจัยเชิงปริมาณมาวิเคราะห์ประเด็นสำคัญ โดยพิจารณาจากทิศทางของข้อมูลที่ได้
- 2.2 ยกร่างแบบสัมภาษณ์เสนอต่อที่ปรึกษาเพื่อรับข้อเสนอแนะ และนำมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้เกิดความถูกต้องและเหมาะสมของแบบสัมภาษณ์ต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การวิจัยเชิงปริมาณ

- 1.1 จัดตั้งทีมงานวิจัย จำนวน 3 ทีม โดยมีการชี้แจงขั้นตอนและวิธีการเก็บข้อมูล เพื่อดำเนินการจัดเก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากกลุ่มเป้าหมาย
- 1.2 เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม โดยใช้การสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental sampling) ซึ่งทีมงานลงพื้นที่ไป ประชาคมตามหมู่บ้าน เพื่อให้ได้จำนวนตามต้องการโดยไม่มีหลักเกณฑ์
- 1.3 ให้ทีมงานเก็บข้อมูลคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่สามารถตอบคำถามได้จริงเพื่อตอบแบบสอบถาม ซึ่งทำให้การให้ข้อมูลเป็นข้อมูลที่สอดคล้องกับความเป็นจริงมากที่สุด
- 1.4 ตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลอย่างละเอียดเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์มากที่สุด หากแบบสอบถามชุดใดไม่สมบูรณ์ จะมอบหมายให้ทีมงานวิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลเพิ่มเติม

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ

- 2.1 จัดเตรียมคำถามสัมภาษณ์ นัดหมายเวลา และจัดเตรียมสถานที่สำหรับสัมภาษณ์
- 2.2 แนะนำตัว พูดคุยกับผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ในการวิจัย และผลลัพธ์เชิงบวกที่จะเกิดขึ้นจากผลวิจัย
- 2.3 เปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลเสนอความเห็นอย่างอิสระ
- 2.4 สรุปประเด็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ให้กับกลุ่มตัวอย่างรับฟัง

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิจัยเชิงปริมาณ ประกอบด้วย การแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ

- 2.1 นำข้อมูลที่ได้จากการจดบันทึกและบันทึกเสียงในการสัมภาษณ์ และสังเกตการณ์ จากกลุ่มตัวอย่างมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล
- 2.2 วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยแยกแยะรายละเอียดและใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)
- 2.3 นำข้อมูลที่ได้อ่านเรียบเรียงในรูปแบบของข้อความเพื่อต่อการแยกประเด็น และทำการวิเคราะห์และจัดแยกประเด็นตามกลุ่มของข้อมูล
- 2.4 ตีความข้อมูลที่ได้โดยเปรียบเทียบกับทฤษฎีหลักที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์

ผลการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลหลักห้า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก จำนวน 5 ด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยได้ดังนี้ ด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยผู้สูงอายุโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีข้อคำถามเรื่องเทศบาลมีกิจกรรมรณรงค์ให้สังคมหรือชุมชนตระหนักถึงความจำเป็นของการเตรียมการเป็นผู้สูงอายุ เช่น อบรมให้ความรู้เรื่องโภชนาการ การบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม มีค่าเฉลี่ยมากกว่าทุกข้อ ด้านการพัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีข้อคำถามเรื่องเทศบาลมีกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ มีค่าเฉลี่ยมากกว่าทุกข้อ ด้านส่งเสริมการพัฒนาผู้สูงอายุโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีข้อคำถามเรื่องเทศบาลมีการจัดทำและพัฒนาระบบฐานข้อมูลผู้สูงอายุให้ถูกต้องและทันสมัย มีค่าเฉลี่ยมากกว่าทุกข้อ ด้านการคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีข้อคำถามเรื่องเทศบาลมีกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้สูงอายุรับสวัสดิการด้านรายได้พื้นฐาน เช่น เบี้ยยังชีพ ฯลฯ มีค่าเฉลี่ยมากกว่าทุกข้อ และด้านการบริหารจัดการเพื่อพัฒนางานด้านผู้สูงอายุและการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีข้อคำถามเรื่องเทศบาลมีกิจกรรมอบรมบุคลากรเพื่อดูแลผู้สูงอายุในชุมชน มีค่าเฉลี่ยมากกว่าทุกข้อ

2.2 ผลการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพ

เทศบาลหลักห้าได้ให้ความสำคัญกับการเตรียมความพร้อมของประชาชนในการเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ โดยเฉพาะในด้านสิทธิประโยชน์ และสวัสดิการที่ช่วยให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น รวมถึงมีการรณรงค์ให้ชุมชนตระหนักถึงคุณค่าของผู้สูงอายุ และมีการสนับสนุนให้ดำเนินการพัฒนาระบบงานผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง

3. ข้อเสนอแนะในการยกระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุให้สูงขึ้น

3.1 กลุ่มผู้สูงอายุเสนอแนะว่า เทศบาลตำบลหลักห้าควรมีกิจกรรมประชาคมในแต่ละชุมชนอย่างต่อเนื่องเป็นประจำ ซึ่งทำให้ผู้สูงอายุได้เข้ามามีส่วนร่วมในการให้ความเห็นการจัดทำโครงการที่เกี่ยวข้อง ซึ่งส่งผลอย่างมากต่อการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุ ดังนั้น เทศบาลตำบลหลักห้าต้องมีการประชาสัมพันธ์เชิญชวนผู้สูงอายุให้เข้าร่วมกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ และทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกมีคุณค่าต่อชุมชน โดยช่วยเหลือชุมชนในฐานะเป็นคลังสมอง มีความสัมพันธ์กันในทางบวก โดยการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

3.2 ผู้บริหาร/เจ้าหน้าที่ของเทศบาลตำบลหลักห้า เสนอแนะว่า

3.2.1 เทศบาลตำบลหลักห้าให้ความสำคัญกับการกำหนดนโยบายผู้สูงอายุให้สอดคล้องกับการพัฒนาในแต่ละระดับเพื่อนำมากำหนดโครงการที่มีงบประมาณสนับสนุน รวมถึงให้ความสำคัญกับการกำหนดแนวทางการยกระดับการมีส่วนร่วมที่มาจากความต้องการของประชาชนอีกด้วย โดยสรุปคือ เทศบาลตำบลหลักห้าจะทำการเชื่อมโยงความต้องการจากพื้นที่ให้สอดคล้องกับเป้าหมายเชิงนโยบายของจังหวัด และรัฐบาล

3.2.2 เทศบาลตำบลหลักห้าต้องสนับสนุนให้ผู้สูงอายุได้เข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนการกำหนดกิจกรรม โดยแจ้งเวียนให้ทราบโดยทั่วถึงผ่านการสื่อสารประชาสัมพันธ์ของผู้นำชุมชน และส่วนราชการ

อภิปรายผลการวิจัย

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีข้อคำถามเรื่องท่านได้เข้าร่วมค้นหาแนวทางการแก้ไขปัญหาในชุมชน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ผลการวิจัยดังกล่าวเป็นผลเนื่องมาจากเทศบาลตำบลหลักห้าสนับสนุนให้มีการจัดประชาคมอย่างต่อเนื่องเพื่อขอความเห็นจากประชาชน และผู้ที่ได้รับผลกระทบก่อนดำเนินกิจกรรมในพื้นที่ จึงทำให้ประชาชนได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมในพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยเชิงคุณภาพที่พบว่า เทศบาลหลักห้ามีการเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้เข้าร่วมให้ข้อมูลผ่านการสอบถามความเห็นของผู้สูงอายุโดยเจ้าหน้าที่เทศบาลหลักห้ามีการเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้เข้าร่วมให้ข้อมูลผ่านการสอบถามความเห็นของผู้สูงอายุโดยเจ้าหน้าที่ ซึ่งผลวิจัยเป็นไปตามแนวคิดของ นิรมล กุลศรีสมบัติ และพรสวรรค์ วิเชียรประดิษฐ์ (2560, หน้า 3-4) ได้ให้ความเห็นว่า กระบวนการมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และความต้องการ เพื่อเจรจาหาข้อตกลงร่วมในการบริหารจัดการพื้นที่ของชุมชน ซึ่งเป็นการลดข้อขัดแย้งจากความแตกต่างของความคิดและการให้คุณค่าเรื่องนั้น ๆ ทั้งนี้ Cohen, J.M., & Uphoff, N.T. (1981, p. 213) ได้ให้ความเห็นว่า การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ จะทำให้ประชาชนได้แสดงออกถึงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดระบบ หรือกำหนดระบบของโครงการ เพื่อประเมินเบื้องต้นในการหาทางเลือกที่เป็นไปได้ในการปฏิบัติ

2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการโดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีข้อคำถามเรื่องท่านได้เข้าร่วมบริหารโครงการที่เกิดขึ้นในชุมชน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ผลการวิจัยดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า เทศบาลตำบลหลักห้าสนับสนุนให้มีการสื่อสารอย่างต่อเนื่องเพื่อช่วยให้ประชาชนมีทัศนคติเชิงบวกต่อกิจกรรมของเทศบาลตำบลหลักห้า และเกิดความร่วมมือดำเนินกิจกรรมให้ประสบผลสำเร็จ ซึ่งสอดคล้อง

กับผลวิจัยเชิงคุณภาพที่ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวว่า เทศบาลหลักห้าสามารถจัดทำโครงการได้ตรงกับความต้องการส่วนใหญ่ของกลุ่มผู้สูงอายุ จึงทำให้ประชาชนชมรมและแกนนำผู้สูงอายุชักชวนสมาชิกเข้าร่วม และให้ความร่วมมือในการดำเนินโครงการ เนื่องจากเป็นโครงการที่สนใจเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและร่วมมือร่วมใจ สละเวลาเข้าร่วมกิจกรรม เห็นได้ว่า ผลวิจัยมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ คะเน็งนิจ ศิริบัวเอี่ยม และคณะ (2545, หน้า 3-5) ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วมจะช่วยให้ผู้รับผิดชอบโครงการกับประชาชนมีโอกาส ร่วมกันดำเนินโครงการอย่างเป็นขั้นตอนในการนำโครงการไปปฏิบัติร่วมกัน และยังสอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการ พัฒนาระบบราชการ (2553, 10) ที่ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมจะช่วยให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วม และมีบทบาทเป็น หุ้นส่วนหรือภาคีในการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ผลวิจัยยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Cohen, J.M., & Uphoff, N.T. (1981, p. 213) ที่ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมจะก่อให้เกิดความรู้สึก ร่วมกันในการเป็นเจ้าของกิจกรรมและผลงานที่เกิดขึ้น

3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีข้อคำถามเรื่องโครงการของเทศบาลมีความยุติธรรมใน การจัดกิจกรรมให้แก่ผู้สูงอายุในทุกกลุ่ม มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ผลการวิจัยดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า เทศบาลตำบลหลักห้าให้ความสำคัญกับ การสื่อสารเพื่อช่วยให้ผู้ที่ได้รับผลกระทบรับรู้ และเข้าใจถึงประโยชน์ที่เกิดขึ้นในชุมชน ซึ่งช่วยให้ผู้สูงอายุส่วนใหญ่เต็มใจเข้าร่วม กิจกรรมที่เทศบาลจัดขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยเชิงคุณภาพที่ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวว่า เทศบาลหลักห้าสนับสนุนให้มีการจัดทำโครงการ ด้วยความยุติธรรมให้แก่ผู้สูงอายุ ทำให้ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ได้รับประโยชน์อย่างทั่วถึงกันทุกกลุ่ม ซึ่งเป็นผลมาจากการกำหนดภาพ ใหญ่ของการพัฒนาท้องถิ่นและสื่อสารให้ผู้สูงอายุเข้าใจ เห็นได้ว่าผลวิจัยมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ อรทัย ก๊กผล (2552) ได้กล่าวถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนว่า เป็นแนวทางที่ช่วยให้ประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมได้รับประโยชน์จากการ ดำเนินงานร่วมกัน และเป็นไปตามที่ Cohen, J.M., & Uphoff, N.T. (1981, p. 213) ได้กล่าวว่า ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ ได้ช่วยให้ประชาชนที่เข้าร่วมได้รับผลกระทบเชิงบวกจากการดำเนินโครงการในด้านผลผลิตที่เป็นรูปธรรม และผลลัพธ์ที่ส่งผลในระยะยาว

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีข้อคำถามเรื่องท่านเห็นว่าประเด็นประเมินผลโครงการมี ความชัดเจน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ผลการวิจัยดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า เทศบาลหลักห้าได้จัดให้มีการประเมินผลโครงการโดยกลุ่มผู้เข้าร่วม โครงการ เพื่อให้ได้ข้อมูลสำหรับนำมาวัดผลเปรียบเทียบกับเป้าหมายที่กำหนดไว้ รวมถึงนำข้อมูลที่ได้มาใช้พัฒนาต่อยอดโครงการใน อนาคต ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยเชิงคุณภาพที่ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวว่า เทศบาลหลักห้ามีการประเมินผลโครงการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดการต่อยอดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินโครงการ รวมถึงทำให้ผู้สูงอายุเกิดการเรียนรู้ร่วมกันเกี่ยวกับการดำเนิน โครงการ ซึ่งช่วยลดความขัดแย้ง และความไม่เข้าใจในการดำเนินกิจกรรมได้เป็นอย่างดี เห็นได้ว่า ผลวิจัยมีความสอดคล้องกับแนวคิด ของ Fagence (1977, pp. 122-125) ที่ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมให้ความสำคัญต่อประชาชนในลักษณะที่เป็นหุ้นส่วนของการพัฒนา และมีความสำคัญอย่างมากต่อการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชนและการดำเนินงานพัฒนาชุมชน และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Cohen, J.M., & Uphoff, N.T. (1981, p. 213) ที่ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมจะช่วยให้เกิดการวัดผลในการดำเนินงาน เพื่อค้นหาข้อดีและ ข้อบกพร่องสำหรับนำข้อมูลจากการประเมินไปใช้ประโยชน์ และกำหนดเป็นแนวทางแก้ไขการทำงานให้มีประสิทธิภาพต่อไป

5. ผลการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลหลักห้าในภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก ซึ่งเป็นผลเนื่องมาจากที่เทศบาลตำบลหลักห้าให้ความสำคัญในการดำเนินโครงการตามแนวทางของกรมส่งเสริมการปกครอง ท้องถิ่น เพื่อพัฒนาเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้นแบบในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในพื้นที่ และส่งเสริมให้ ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยผลวิจัยมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ อรทัย ก๊กผล และคณะ (2552, หน้า 3-6) ที่เห็นว่า องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีหน้าที่ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนให้สอดคล้องกับสภาพสังคม และบริบทขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นนั้น ซึ่งการส่งเสริมคุณภาพชีวิตสามารถจัดทำได้ในรูปแบบของการจัดสวัสดิการสังคมหรือการให้โอกาสในการพัฒนา คุณภาพชีวิตให้แก่ผู้สูงอายุ และผลวิจัยยังสอดคล้องแนวทางของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2561, ออนไลน์) ที่กำหนดให้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการจัดทำโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุและแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่มีภาวะ พึ่งพิงตามแนวทางพระราชรัฐ โดยมีกิจกรรมรณรงค์ให้สังคมหรือชุมชนตระหนักถึงความจำเป็นของการเตรียมการเป็นผู้สูงอายุ และมี จิตสำนึก และตระหนักถึงคุณค่าและศักดิ์ศรีของผู้สูงอายุ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 เทศบาลตำบลหลักห้าควรจัดทำกิจกรรมลงพื้นที่เพื่อค้นหาแนวทางการแก้ไขปัญหาในชุมชนทุกเดือน

1.2 เทศบาลตำบลหลักห้าสนับสนุนให้มีการพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่ด้านการสื่อสาร และทัศนคติเชิงบวกต่อการทำงาน กับผู้สูงอายุ

1.3 เทศบาลตำบลหลักห้ามีกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้แกนนำกลุ่มผู้สูงอายุได้เข้าร่วมเสนอแนวทางการพัฒนางานเพื่อช่วยให้การจัดทำโครงการเกิดประโยชน์สูงสุด

1.4 เทศบาลตำบลหลักห้าดำเนินการสื่อสารให้ผู้สูงอายุเข้าใจถึงข้อจำกัดของโครงการ เพื่อสร้างการยอมรับจากผู้สูงอายุทุกกลุ่ม และปฏิบัติตามเงื่อนไขที่เจ้าหน้าที่แนะนำ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยสาเหตุที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในกลุ่มผู้สูงอายุในพื้นที่เทศบาลตำบลหลักห้า

2.2 ควรมีการศึกษาปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ ที่มีบริบทใกล้เคียงกัน เพื่อนำมาสู่การพัฒนาตัวแบบการสร้างการมีส่วนร่วมในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2561). *โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุและแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงตามแนวทางพระราชรัฐ*. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น.

กัญญา ชื่นอารมย์ และวลัยนารี พรหมลา. (2561). *การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุจังหวัดปทุมธานี*. ปทุมธานี: คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี.

คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2552). *แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2564) ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2561*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สามลดา

ถวิลวดี บุรีกุล. (2558). *โครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคใต้ของประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

เทศบาลตำบลบ้านใหม่. (2562). *แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเทศบาลตำบลบ้านใหม่*. ปทุมธานี: เทศบาลตำบลบ้านใหม่.

นิรมล กุลศรีสมบัติ และพรสวรรค์ วิเชียรประดิษฐ์. (2560). *กลไกการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการชุมชนของประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

สายทิพย์ สุคติพันธ์. (2534). *ปัญหาผู้นำกับกระบวนการกำหนดนโยบายแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ: คณะรัฐศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อนันต์ อนันตกุล. (2521). *กรมการปกครองท้องถิ่นไทย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อรรถัย กักผล และคณะ. (2552). *เคล็ดลับการจัดการบริการสาธารณะท้องถิ่น: บทเรียนจากรางวัลพระปกเกล้า 2551*. กรุงเทพฯ: ส เจริญ การพิมพ์.

Cohen, J. M. & Uphoff, N.T. (1981). *Rural Development Participation: Concept and Measures for Project Design Implementation and Evaluation*. Rural Development Committee Center for International Studies, Cornell University.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. (3rd ed). New York: Harper and Row.